

POSUDEK HABILITAČNÍ PRÁCE

Téma: MEDITATIVNA ROZPŘÁVKA

Autor: PhDr. Gabriela Magalová, PhD.

Oponent: doc. PhDr. Ivana Gejgušová, Ph.D., katedra českého jazyka a literatury s didaktikou Pedagogické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě, Česká republika

Hodnocená publikace: MAGALOVÁ, G. *Meditativna rozprávka*. Trnava: Nakl. TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, 2013. ISBN 978-80-8082-731-1

Hodnocení habilitační práce bylo zaměřeno na náročnost zpracování řešené odborné problematiky, na posouzení úrovně zpracování zvolené tematiky, na posouzení přínosu práce pro současnou vědu, na posouzení formální stránky textu.

Publikace *Meditativna rozprávka*, tvořící pevný celek s předchozími monografiemi autorky *Rozprávky s kresťansko-didaktickou tendenciou* z roku 2007 a *Cesta rozprávky* z roku 2010, završuje dosavadní dlouhodobé badatelské aktivity dr. G. Magalové zaměřené na problematiku autorské pohádky a zacílené zvláště na pohádky s křesťansko-didaktickou tendencí. Motivace tohoto vyhraněného odborného zájmu badatelky nejspíš tkví ve skutečnosti, že zvláště pohádky s křesťansko-didaktickou tendencí, ale do značné míry i jim blízké filozofické a meditativní pohádky si v uplynulých desetiletích (před rokem 1989) prošly svým obdobím „temna“, obdobím snah o jejich vytlačení z literárního života a zvláště z četby dětí. Tato skutečnost způsobila, že do jisté míry zůstávají stále outsiderem, který však po změně společenských poměrů usiluje o své obrození a získání odpovídajícího zájmu jak mezi čtenáři jednotlivých věkových kategorií, tak mezi literárními kritiky a vědci.

Badatelé se při zkoumání uvedených textů dostávají do specifické situace. Existuje reálné nebezpečí, že uvedený okruh uměleckých textů v současnosti zasáhne vlna „pozitivní diskriminace“, tedy že vše, co v rámci uvedeného subžánru nově vznikne nebo se po letech dostane ke čtenáři, bude nekriticky pozitivně hodnoceno ve snaze subžánr rehabilitovat a odčinit ideologický tlak, kterému byl vystaven. Dlouhodobé intenzivní vytlačování pohádek s křesťansko-didaktickou tendencí z literárního života navíc narušilo plynulost rozvoje daného subžánru. To vše klade velké nároky na badatelské aktivity, s nimiž se však dr. G. Magalová vyrovnala, našla odpovídající přístup k literárním textům a objektivní kritéria pro hodnocení umělecké produkce od počátku 19. století až po současnou tvorbu daného subžánru. Hlavní přínos její práce tkví v tom, že vymanila uvedený okruh literárních děl ze zajetí již neplatných literárněvědných soudů druhé poloviny 20. století a rozhodla se hledat texty, které – jak je uvedeno v úvodní kapitole – jednoznačně prokazují existenci symbiózy kvalitního obsahového poselství textu a jeho nezpochybnitelných estetických hodnot.

Publikace *Meditativna rozprávka* je rozčleněna do dvou částí, úvodních sedm kapitol je zaměřeno na řešení teoretických problémů, druhá část publikace je věnována recepci pohádkových textů čtenáři širokého věkového spektra.

V úvodních, teoreticky laděných kapitolách se autorka zaměřuje na vymezení stěžejních pojmů, upozorňuje na problémy s typologií autorské pohádky, která na rozdíl od vžitého členění pohádek lidových zůstává nejednotná a rozkolísaná. Autorka hledá souvislosti mezi autorskou pohádkou, pohádkou s křesťansko-didaktickými tendencemi, filozofickou a meditativní pohádkou. Respektuje Obertovo stanovisko, že pro pohádku s křesťansko-didaktickými tendencemi je podstatné obsahové východisko z Desatera, a blíže specifikuje, že nejnósnější je zdůraznění pravidla víry. Filozofickou pohádku vymezuje jako text nabízející vnímání v mnoha rovinách a oslovující čtenáře odlišného věku, životních i čtenářských zkušeností. V rámci filozofické pohádky vyděluje pohádku meditativní, která disponuje prvky religiozity, má však potenciál oslovit čtenáře bez ohledu na víru a hlubší znalost dějepřavy.

V těchto úvodních kapitolách, jejichž znakem je hutnost, přehlednost, pevná vnitřní logika textu, zaujmou zvláště pasáže věnované sakrálnímu prostoru a času meditativní pohádky, frekventovaným motivům cesty a poutnictví, zobrazení bolesti a smrti. Autorka se shoduje se stanovisky českých literárních badatelek (M. Šubrtová a O. Kubeczková), že zobrazení smrti je pevnou součástí literární tvorby pro děti a mládež, že však smrt musí být ztvárněna pro dítě konkrétního věku pochopitelným a přijatelným způsobem, doplňuje, že je to jeden z rozměrů meditativní pohádky, který v ostatních žánrech, dnes obvykle tíhnoucích k bezbřehému optimismu a pozitivnosti za každou cenu, obvykle absentuje.

Druhá část publikace reflektuje široce pojatý výzkum recepce meditativní pohádky. Je třeba zvláště ocenit, že vzorek recipientů tvořily děti předškolního věku, mladšího i staršího školního věku a gymnazisté, že se práce s textem a reflexe čteného uskutečňovala ve školním i domácím prostředí, že bylo nutno kvalitně připravit a koordinovat spolupracovníky z terénu (studenty zpracovávající diplomové práce, učitele jednotlivých typů škol).

Vzhledem k širokému věkovému spektru respondentů je pochopitelné, že autorka využila dva rozdílné základní výzkumné nástroje – dotazník (pro žáky staršího školního věku a gymnazisty) a rozhovor (pro předškoláky a děti mladšího školního věku). Využití konkrétního výzkumného nástroje bylo poučeně propojeno s recepcí konkrétních textů – vybraných ukávek z tvorby současných slovenských autorů tak, aby rozsahem a náročností maximálně odpovídaly sledované věkové kategorii, vedle toho poučené užití Grochova Píšťalkára napříč vzorkem recipientů umožnilo ověřit stanovisko, že meditativní pohádka může provázet čtenáře v čase a že mu při další četbě nabízí odkrývání dosud nepoznaných, hlubších významů. Detailní vyhodnocení získaného materiálu, potvrzení či vyvrácení jednotlivých hypotéz přineslo cenné poznatky uplatnitelné ve vysokoškolské přípravě budoucích učitelů, využitelné v literární výchově na obou stupních základní školy i v předškolních zařízeních.

Hodnocená publikace dr. G. Magalové *Meditativní rozprávka* plně odráží odbornou fundovanost autorky, její hluboké teoretické znalosti zkoumané problematiky (viz seznam sekundární literatury, zahrnující 57 titulů jak slovenské a české provenience, tak anglicky psané odborné texty), metodologickou zdatnost a schopnost odborně kvalitně a současně čtivě zpracovat text, který má potenciál oslovit nejen úzký okruh badatelů shodného odborného zájmu, ale i podstatně širší okruh čtenářů, zvláště pedagogů předškolních zařízení, základních i středních škol.

Monografii G. Magalové *Meditatívna rozprávka* hodnotím jako cenný badatelský přínos pro současnou literární vědu, jako jednoznačné potvrzení toho, že autorka profesně dozrála pro úspěšné završení habilitačního řízení. Doporučuji, aby jí byl udělen vědecko-pedagogický titul docent.

Ostrava 14. ledna 2014

doc. PhDr. Ivana Gejgušová, Ph.D.,
katedra českého jazyka a literatury s didaktikou
Pedagogické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě